

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.4.5.2024

Pani
Mariola Hałasik-Mazurek
Dyrektor Domu Dziecka w Sanoku
Dom Dziecka im. św. Józefa w Sanoku
ul. Sadowa 21
38-500 Sanok

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

*I/24/004/LRZ - Realizacja zadań opiekuńczo wychowawczych w domach dziecka w latach 2022 – 2024
oraz sprawdzenie wykonania wniosków pokontrolnych sformułowanych w ramach kontroli P/21/089
Realizacja zadań opiekuńczo wychowawczych w domach dziecka*

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom Dziecka im. św. Józefa w Sanoku, ul. Sadowa 21, 38-500 Sanok ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mariola Hałasik-Mazurek Dyrektor Domu Dziecka w Sanoku od 29 grudnia 2022 r. wcześniej od 30 listopada 2017 r. do 28 grudnia 2022 r. Dyrektorem Domu Dziecka była Ewa Pruchnicka.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo wychowawczych. 2. Realizowanie działań opiekuńczo wychowawczych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2024 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Barbara Lew starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/123/2024 z dnia 17 września 2024 r. (akta kontroli tom I str. 2-4)

¹ Dalej: placówka.

² Dz.U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Dom Dziecka będący placówką opiekuńczo-wychowawczą spełniał wymogi dotyczące miejsca prowadzenia określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej⁴ (dalej *ustawa o pieczy zastępczej*). W Placówce zapewnione zostały warunki lokalowe określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej⁵ (dalej *rozporządzenie w sprawie pieczy zastępczej*). Dzieciom zapewniono zgodnie ze standardami dobre warunki do życia, nauki i zabawy. Pracownicy Domu Dziecka posiadali wymagane kwalifikacje, gwarantujące należyte wypełnianie obowiązków.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Zgodnie z wymogami Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej⁶ sporządzano diagnozę oraz plan pomocy dzieciom. Podejmowane decyzje oraz bieżące informacje na temat dzieci przekazywano w zeszycie przepływu informacji. W budynku nie było barier i ograniczeń przy wyjściu z budynku.

Zapewniano dzieciom opiekę wychowawców przez całą dobę. Dzieci miały dostęp do pedagoga w całym okresie kontrolowanym zaś do psychologa jedynie do 15 lipca 2023 r. Od 16 lipca 2023 r. dzieci nie mogły korzystać z opieki psychologicznej na miejscu.

Pracownicy placówki informowali dzieci o przysługujących im prawach, informacje o instytucjach zajmujących się sprawami dzieci były umieszczone w ogólnodostępnym miejscu.

W placówce podejmowano działania reintegracyjne zmierzające do powrotu dzieci do rodzin, a także do usamodzielnienia.

Równocześnie NIK stwierdziła nieprawidłowości polegające na tym, że plany pomocy sporządzone w terminie określonym w § 15 ust 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej* nie były opracowywane na podstawie analiz wymaganych § 15 ust. 4 pkt 3 i 4 przedmiotowego rozporządzenia.

Ponadto wychowankom nie była zabezpieczona pomoc psychologiczna przez okres 1,5 roku.

OBSZAR

1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo wychowawczych.

Opis stanu faktycznego

1. Dom Dziecka był jednostką organizacyjną Powiatu Sanockiego prowadzoną w formie jednostki budżetowej, wpisaną do rejestru placówek opiekuńczo – wychowawczych o charakterze socjalizacyjnym.

W zezwoleniach Wojewody, Statucie i Regulaminie Organizacyjnym określono organizację, zasady działania i zadania Domu Dziecka.

Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym placówka była przeznaczona dla dzieci powyżej 10 roku życia, wymagających szczególnej opieki lub mających trudności

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 177, ze zm.)

⁵ Art. 18 rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. nr 292 poz. 1720 ze zm.).

⁶ Dz. U. Nr 292, poz. 1720 ze zm.

w przystosowaniu się do życia w rodzinie, jednakże w przypadku rodzeństwa w placówce umieszczano dzieci poniżej 10 roku życia.

Zapisy w zezwoleniach wojewody, statucie, regulaminie i innych wewnętrznych uregulowaniach były spójne. W placówce przebywały m.in. dzieci legitymujące się opiniami Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Sanoku, orzeczeniami o stopniach niepełnosprawności tj.: o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawności intelektualną w stopniu lekkim, ze względu na zagrożenie niedostosowaniem społecznym, a także dziecko z autyzmem w tym zespolem Aspergera. Dzieci te w momencie przyjęcia do placówki⁷ nie miały orzeczeń o niepełnosprawności.

Dyrektor Domu Dziecka wyjaśniła, że w czasie pobytu w placówce z uwagi na prowadzoną diagnostykę okazało się, że stan zdrowia dwójki wskazuje na możliwość zaliczenia ich do osób niepełnosprawnych, co zostało udokumentowane (symbol przyczyny niepełnosprawności 02-P i 12-C). Jednocześnie informuję, że pozyskiwanie dla dzieci w/w orzeczeń ma na celu zabezpieczenie ich funkcjonowania w przyszłości i umożliwienie im korzystania z ulg i uprawnień.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie zakazuje przyjmowania do placówki opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego dzieci z orzeczeniami. Wychowankowie z orzeczeniami o niepełnosprawności przebywający w naszej placówce mają zapewnione odpowiednie wsparcie związane z ich niepełnosprawnością – dziecko z Zespołem Aspergera (16 lat) uczestniczy systematycznie w terapii indywidualnej i grupowej prowadzonej przez Stowarzyszenie Asan w Sanoku, w szkole objęty jest działaniami rewalidacyjnymi (2 godziny w tygodniu), jest objęty opieką neurologa i psychiatry, drugie dziecko (17 lat) jest w trakcie pogłębionej diagnozy w Stowarzyszeniu Asan (ma diagnozę autyzmu, jednak niepełną), natomiast z uwagi na przyczynę niepełnosprawności (02-P) systematycznie (raz w tygodniu) uczestniczy w terapii w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Sanoku), jest również pod opieką lekarza psychiatry. Próby przemieszczania tych dzieci do placówki opiekuńczo – wychowawczej typu specjalistyczno – terapeutycznego, która w teorii jest dla takich dzieci odpowiednia w sytuacji w/w wychowanków nie byłaby dla nich korzystna. Na terenie naszego powiatu nie ma takiej placówki, a dla dobra dziecka i zadbania o jego przyszłość (obydwoje przygotowują się do usamodzielnienia, dziecko z zespołem Aspergera przebywa w placówce z rodzeństwem) właściwe jest podejmowanie działań ku temu zmierzających jak najbliżej znanego im środowiska, w tym środowiska rodzinnego.

Placówka zapewniała dzieciom całodobową opiekę.

(akta kontroli tom I str. 5-33, tom II str. 336-339)

2. Domu Dziecka od 2011 r. zajmował parter i trzy piętra w budynku czterokondygnacyjnym murowanym, o łącznej powierzchni 1191,33 m³. W 2022 r. na mocy Porozumienia nr 1/2022⁸ trzecie piętro o powierzchni 263,77 m² zostało przekazane pod trwały zarząd Zespołowi Szkół nr 5 w Sanoku⁹. Pozostałe kondygnacje pozostały w trwałym zarządzie Domu Dziecka. Szkoła miała dostęp do III piętra budynku bezpośrednio ze swojej kondygnacji. Budynek Domu Dziecka przylegał do Szkoły, jednakże był odrębną placówką ogrodzoną, z osobnymi wejściami. Znajdował się na działce o powierzchni 0,362 ha.

Na ww. terenie nieruchomości gruntowej znajdowała się tylko omawiana placówka.

(akta kontroli tom I str. 34-44)

⁷ Dzieci zostały przyjęte do Domu Dziecka w 2022 r. Orzeczenia wydane zostały w 2024 r.

⁸ Właścicielem budynku jest Powiat Sanocki. Na trzecim piętrze utworzono 20 miejsc w internacie dla szkół ponadpodstawowych uczących się w Sanoku.

⁹ Dalej: Szkoła.

3. W placówce pokoje mieszkalne były dwu i trzyosobowe, o powierzchni zapewniającej przechowywanie rzeczy osobistych i swobodne korzystanie z wyposażenia, łazienki z miejscem do prania i suszenia rzeczy osobistych. W pobliżu pokoi znajdowały się toalety, w ilości umożliwiającej korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny.

W każdym pokoju było co najmniej jedno biurko, poza tym wychowankowie mieli do dyspozycji dwie świetlice, w których dzieci miały miejsce do nauki.

W placówce było także miejsce do przygotowywania posiłków, zapewniające odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności, wraz z wspólną przestrzenią, w której można było spożywać posiłki, stanowiącą miejsce spotkań, a także wypoczynku.

Placówka posiadała kuchnię, w której kucharka przygotowywała posiłki dla dzieci.

(akta kontroli tom I str.45-112)

4. Dyrektor złożył 5 wniosków, do Wojewody Podkarpackiego o zezwolenie na przyjęcie kolejnych dzieci i pomimo przekroczenia dopuszczalnej liczby dzieci uzyskał decyzje na ich przyjęcie.

Wojewoda zezwolił:

- decyzją¹⁰ z dnia 2 listopada 2022 r. na przyjęcie rodzeństwa¹¹ do Domu Dziecka co spowodowało przekroczenie regulaminowej liczby wychowanków o jedno dziecko.
- decyzją¹² z 9 marca 2023 r. na przyjęcie jednego dziecka¹³ co spowodowało przekroczenie regulaminowej liczby wychowanków o kolejne dziecko.
- decyzją¹⁴ z 20 marca 2023 r. na przyjęcie trójki rodzeństwa¹⁵ z Ukrainy.
- decyzją¹⁶ z 27 września 2024 r. na przyjęcia dziecka¹⁷ z Ukrainy.

W każdym z tych przypadków Wojewoda wydał stosowne zezwolenia.

Ponadto Wojewoda wydał 26 września 2023 r., decyzję umarzającą postępowanie w sprawie zezwolenia na przyjęcie trójki rodzeństwa¹⁸ ponad regulaminową ilość miejsc, ze względu na uzyskanie (w czasie od złożenia do rozpatrzenia wniosku) przez Domu Dziecka regulaminowej liczby 14 wychowanków¹⁹.

(akta kontroli tom I str. 115-166)

5. W kontrolowanym okresie do Domu Dziecka przyjęto na mocy postanowień Sądu pięcioro dzieci poniżej 10 roku życia, w tym troje dzieci z Polski i dwoje dzieci z Ukrainy. Dzieci zostały przyjęte do placówki wraz ze starszym rodzeństwem spełniającym wymóg wieku powyżej 10 roku życia.

(akta kontroli tom I str. 115-175)

6. W placówce na dzień 3 października 2024 r. było zatrudnionych 17 osób w tym: dyrektor, ośmiu wychowawców (w tym jedna na zastępstwie), psycholog²⁰, pedagog, główny księgowy, samodzielny referent ds. administracji i kierowania, kucharz/pracznica, kierowca-konserwator, sprzątacznica.

¹⁰ Nr S-I.9423.3.23.2022.IKA.

¹¹ Dzieci w wieku 15 i 10 lat – powróciły do domu pod opiekę matki 20 września 2023 r.

¹² Nr S-I.9423.3.6.2023.IKA.

¹³ Dziecko w wieku 13 lat. Po miesiącu został umieszczony w DPS dla dzieci w Starej Wsi.

¹⁴ Nr S-I.9423.3.7.2023.IKA.

¹⁵ Dzieci w wieku 8, 10 i 11 lat – zgodnie z art. 27 ust. 3 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy nie wliczane do limitu dzieci umieszczonych w placówce.

¹⁶ Nr S-I.9423.39.2023.EJ

¹⁷ Dziecko w wieku 17 lat.

¹⁸ Dzieci w wieku 11, 10 i 9 lat.

Na dzień 18 listopada 2024 r. pod opieką placówki znajdowało się 15 dzieci (w wieku: 17 przebywała w MOW, 16, 18 – przebywał w OOW, 18 - przebywała w MOW od 8 kwietnia 2022 do 17 października 2024 r., 17, 15, 10, 8, 13, 11, 9, 13, 11, 10, 17 lat- kolejność zgodna z zapisami w księdze wychowanków), w tym 4 dzieci z Ukrainy.

²⁰ do 15 lipca 2023 r., później do końca kontroli na urlopie macierzyńskim.

Od 16 lipca 2023 r., do końca kontroli psycholog przebywała na urlopie macierzyńskim. Dyrektor Domu Dziecka podejmował działania zmierzające do zatrudnienia psychologa pięciokrotnie publikując²¹ ogłoszenia o prowadzonym naborze na stanowisko psychologa²².

Zgodnie ze Standardami Ochrony Praw Dziecka określonymi przez Rzecznika Praw Dziecka wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych *mają prawo do indywidualnej pomocy psychologicznej i terapeutycznej*.

Ponadto w okresie objętym kontrolą w placówce zatrudnione były jeszcze trzy osoby, w tym dwie, które odeszły na emeryturę, a jedna zmieniła pracę²³.

Dyrektor placówki²⁴ i pozostałe osoby pracujące z dziećmi²⁵ spełniały wymogi określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o *wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*²⁶.

Pracownicy korzystali również ze szkoleń, kursów podnoszących ich kompetencje²⁷, nie korzystali ze szkoleń związanych ze zjawiskiem wypalenia zawodowego.

W sprawie poradnictwa mającego na celu wzmocnienie ich kompetencji wychowawczych, a także przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego Dyrektor wyjaśniła, że *pracownicy Domu Dziecka im. Św. Józefa w Sanoku sprawujący bezpośrednią opiekę nad dzieckiem w latach objętych kontrolą, pomimo oferty szkolenia dotyczącego przeciwdziałania zjawisku wypalenia zawodowego (...), nikt z pracowników nie wyraził chęci skorzystania ze szkolenia w tym zakresie*.

W każdej sytuacji tego wymagającej osoby sprawujące bezpośrednią opiekę nad dzieckiem miały możliwość uzyskania wsparcia związanego z charakterem i specyfiką pracy w placówce. Były to:

- konsultacje dla wychowawców prowadzone przez psychologa / pedagoga,
- możliwość zwołania zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka,
- rozmowa z dyrektorem.

Dyrektor pozyskał dane dotyczące zatrudnionych w placówce osób pracujących z dziećmi z Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

W kontrolowanym okresie w Domu Dziecka praktykę studencką odbywało 11 osób. Wszystkie te osoby zostały zweryfikowane w rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle

²¹ Ogłoszenia publikowane były w systemie praca.gov.pl. Domu Dziecka wyraził zgodę na kierowanie przez PUP kandydatów do pracy spełniających wymagania oferty.

²² wrzesień i grudzień 2023 r., luty, wrzesień i listopad 2024 r.

²³ Dyrektor 1 października 1986 do 28 grudnia 2022, pedagog od 16 września 1992 do 34 sierpnia 2024 i mł. wychowawca od 13 marca 2023 do 5 września 2024 r.

²⁴ Wykształcenie: Pedagogika, Terapia pedagogiczna, Edukacja i potrzeby rewalidacyjne osób z niepełnosprawnością intelektualną, Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna.

²⁵ Wykształcenie wychowawców: Pedagogika w zakresie pracy socjalnej, Pedagogika o spec. pedagogika opiekuńczo wychowawcza, Pedagogika o kierunku Profilaktyka społeczna i resocjalizacja, Praca socjalna, Psychologia, Pedagogika, Pedagogika resocjalizacyjna, Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza specjalność nauczycielska, Pedagogika I st. Pedagogika opiekuńczo - wychowawcza z elementami pomocy społecznej.

²⁶ Dz.U. z 2024 r. poz. 177, ze zm.

²⁷ Szkolenia to: Techniki pracy z dziećmi w świetlicach socjoterapeutycznych, placówkach opiekuńczo-wychowawczych i innych miejscach opieki nad dziećmi, Trening kompetencji -5-4 moduły, Praca z uczniem sprawiającym trudności wychowawcze, Jak rozwijać i gospodarować swoim potencjałem w pracy z dzieckiem i jego rodziną? Umiejętność stawiania granic jako czynnik mobilizujący rodzinę do wykazywania inicjatywy i aktywności własnej, Dopalacze – diagnoza, profilaktyka, pomoc, Trudności wychowawcze wynikające z zaburzonej więzi i doświadczonej przez dziecko przemocy w rodzinie, Emocjonalność dziecka po doświadczeniu pomocy. Zaburzenia regulacji afektu, co zrobić z tzw. „napadami szału”, Praca w oparciu o system zasad i konsekwencji w pieczy zastępczej, Nastolatek ze spektrum autyzmu w placówce opiekuńczo wychowawczej j wychowawcy. Szkolenia wychowawców to: Jak rozpoznać dziecko wobec którego stosowana jest przemoc, Rozwiązywanie konfliktów i napięć w grupie metodami pedagogiki i zabawy, Trener rozwoju kreatywności u dziecka, Jak rozpoznać dziecko wobec którego stosowana jest przemoc, Studia Podyplomowe, Pedagogika korekcyjna (terapia pedagogiczna), Substancje psychoaktywne trend czy zagrożenie, Najczęściej występujące zaburzenia psychiczne u dzieci i młodzieży.

Seksualnym. Sprawdzenia dokonywano przed przyjęciem lub w dniu rozpoczęcia praktyki²⁸.

(akta kontroli tom I str. 176-282, tom II str. 118-136)

7. W latach 2022-2024 do dnia zakończenia niniejszej kontroli, w Domu Dziecka przeprowadzono dziewięć kontroli z tego:

- po jednej przeprowadzonej przez: Starostwo Powiatowe w Sanoku w zakresie finansów publicznych i ZUS oddział w Jaśle w zakresie odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne,
- trzy kontrole przeprowadzone przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w zakresie oceny stanu sanitarnego Domu Dziecka,
- cztery kontrole²⁹ przeprowadzone przez Wojewodę Podkarpackiego. Kontrole te przeprowadzono w zakresie oceny standardów opiekuńczych i lokalowych w związku wnioskami Pani Dyrektor jednostki o wyrażenie zgody na przyjęcie do placówki dzieci powyżej regulaminowej liczby wychowanków.

W wyniku kontroli stwierdzono prawidłową realizację standardów³⁰ oraz warunków lokalowych³¹ przez placówkę, nie stwierdzono nieprawidłowości.

W okresie objętym kontrolą nie wpłynęły do Domu Dziecka skargi związane z przedmiotem kontroli.

Do Wojewody Podkarpackiego i Starosty Powiatu Sanockiego nie wpłynęły skargi dotyczące funkcjonowania Domu Dziecka.

(akta kontroli tom I str. 283-325)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. Od 16 lipca 2023 r. dzieci nie korzystały w placówce ze spotkań i zajęć z psychologiem. Do zakończenia niniejszej kontroli nie zatrudniono psychologa. Dyrektor wyjaśniła, że w związku z sytuacją dłuższej usprawiedliwionej nieobecności w pracy psychologa podjęto starania mające na celu zatrudnienie pracownika w celu zastępstwa, jednak były one nieskuteczne, co wynika ze specyfiki pracy psychologa w placówce opiekuńczo – wychowawczej (praca zmianowa, praca w soboty, niedziele, święta, praca w porze nocnej, praca na pełen etat, wynagrodzenie). W tym czasie nie wpłynęła do placówki żadna kandydatura do pracy. Podobna sytuacja miała miejsce podczas poszukiwania kandydatów na stanowisko wychowawcy (2023 r. i 2024 r.). – tą sytuację udało się rozwiązać dzięki przekazywaniu informacji między pracownikami (w 2024 r. wpłynęły tylko 2 kandydatury na 2 wolne etaty, nie było możliwości wyboru właściwej osoby na rynku pracy). Jednocześnie Dyrektor informuje, że w placówce w grudniu 2024 r. zostanie zatrudniony psycholog na cały etat. W czasie nieobecności psychologa dzieci korzystały z doraźnej pomocy psychologów szkolnych, systematycznej terapii w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej (2 osoby), jedno dziecko ciągle oczekuje na termin rozpoczęcia terapii w w/w poradni (z uwagi na odległe terminy).

(akta kontroli tom I str. 176-282, tom II str. 118-136)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że placówka spełniała wymogi dotyczące miejsca prowadzenia określone w ustawie o pieczy zastępczej oraz zapewniała wychowankom warunki lokalowe zgodnie z dyspozycją zawartą w rozporządzeniu o pieczy zastępczej.

²⁸ W dwóch przypadkach miesiąc wcześniej, po jednym przypadku 6 i 4 dni wcześniej, w dwóch jeden dzień wcześniej, w pięciu w dniu rozpoczęcia praktyk.

²⁹ kontrola nr S-I.431.5.23.2022.IKA przeprowadzona 24 października 2022 r. kontrola nr S-I.431.5.6.2023.IKA i S-I.431.5.7.2023.IKA przeprowadzone 28 lutego 2023 r. i kontrola S-I.431.5.43.2024.EJ.

³⁰ §10 i § 11.

³¹ §18 ust. 3.

Pracownicy Domu Dziecka posiadali wymagane kwalifikacje zawodowe.

Równocześnie NIK stwierdza, że wychowankom nie była zabezpieczona pomoc psychologiczna przez okres 1,5 roku, pomimo podejmowanych starań Dyrektora placówki związanych z zatrudnieniem psychologa.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Realizowanie działań opiekuńczo wychowawczych.

1. W wyniku zbadania 12 spraw stwierdzono, iż w 11 przypadkach diagnoza psychologiczna podstawowa została sporządzona od 10 do 35 dni od przyjęcia dziecka do placówki, w jednym przypadku diagnozę sporządzono w 55 dniu od przyjęcia dziecka do placówki. Przygotowanie diagnozy wiązało się z zebraniem i analizą dokumentacji dotyczącej dziecka, przeprowadzeniem badań przez psychologa lub pedagoga, obserwacją zachowań dziecka w codziennym funkcjonowaniu, przeprowadzeniem wywiadu z rodziną, bliskimi osobami jeżeli była taka możliwość oraz innymi osobami zaangażowanymi we współpracę z rodziną³². Analizowane diagnozy sporządzone były przez psychologa lub pedagoga i zawierały w treści wszystkie wymagane elementy.

(akta kontroli tom II str. 326-426)

2a. W Regulaminie Organizacyjnym określono sposób przekazywania i dokumentowania informacji między pracownikami placówki na temat dzieci, procesu ich wychowania i podejmowanych decyzji poprzez wpisy w *Zeszytach przepływu informacji*. Wpisywano w nim m.in. spóźnienia wychowanków do i ze szkoły, ograniczenia w wyjściach np. ze względu na zachowanie, problemy zdrowotne dzieci, konsultacje lekarskie, doraźne potrzeby podania leków, dodatkowe zajęcia dzieci poza Domu Dziecka, odwiedziny rodziców, wyjazdy dzieci do rodziny, nastroje i samopoczucie dzieci, potrzebę pomocy w nauce, opis „spotkań społeczności” itp. W zeszytach znajdowały się także informacje dotyczące problemów technicznych placówki np. cieknąca pralka u chłopców, uszkodzony domofon itp.

(akta kontroli tom I str. 21-31, tom II str. 2-23)

b. W Regulaminie wychowanków Domu Dziecka³³ określono reguły zachowania, w których przedstawiono obowiązki wychowanków tj. m.in. poszanowanie godności osobistej pracowników, koleżanek i kolegów, poszanowanie pracy innych dzieci, pomoc słabszym oraz reguły, w których zabrania się m.in. znęcania się psychicznego i fizycznego nad innymi. Dodatkowo w regulaminie korzystania z komputerów, internetu, sprzętów RTV i urządzeń mobilnych zawarto ostrzeżenia przed konsekwencjami niewłaściwego korzystania z komunikatorów oraz w przypadku, gdy dziecko czymś się zaniepokoi ma zgłosić to dorosłemu.

Ponadto w Ramowych rocznych planach pracy opracowywanych³⁴ na lata szkolne objęte kontrolą ujęto procedury i regulaminy m.in. sprawowania opieki wychowawczej, zasady postępowania „Przekroczenie sfery bliskości” w relacjach z wychowankami, procedury interwencyjne w przypadkach m.in. wychowanka zagrożonego demoralizacją, groźbami, sygnałami i zachowaniami samobójczymi, agresją i przemocą, a także cyberprzemocą.

W sierpniu 2024 r. Dyrektor placówki Zarządzeniem³⁵ wprowadziła Standardy Ochrony Małoletnich. W dokumencie zawarto m.in. zagadnienia i procedury związane z rozpoznawaniem i reagowaniem na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci, przez osoby trzecie, osobę nieletnią, rodzica lub opiekuna, składanie zawiadomień

³² Np. Asystent rodziny, Kurator, pracownik socjalny, nauczyciel itp.

³³ Zarządzenie nr 9/2019 r. z 31 grudnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu wychowanków Domu Dziecka.

³⁴ Rozdział XIV Procedury i regulaminy obowiązujące w Domu Dziecka. 1. Regulamin sprawowania opieki wychowawczej nad wychowankami Domu Dziecka w czasie pełnionych dyżurów.

³⁵ Zarządzenie nr 11/2024 z 8 sierpnia 2024 r. w sprawie wprowadzenia Standardów Ochrony Małoletnich.

o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego oraz zawiadamianie sądu opiekuńczego, zakładanie niebieskiej karty, zasady dostępu dzieci do internetu. Dyrektor wyjaśniła, że w kontrolowanym okresie w placówce nie zdiagnozowano wystąpienia zachowań o charakterze cyberprzemocy, czy mających podtekst seksualny. Wystąpiły natomiast zachowania wychowanków mające znamiona agresji słownej i fizycznej (zachowania dotyczące relacji rówieśniczych będących reakcją na frustracje i codzienne napięcia – na bieżąco są wyjaśniane).

(akta kontroli tom II str. 24-90)

c, d. W Regulaminie wychowanków³⁶ Domu Dziecka określono możliwość zgłaszania przez wychowanków swoich uwag, postulatów, wniosków, opinii dotyczących spraw osobistych i życia placówki, w tym wychowawców i specjalistów, tj. ogólnie praw dziecka do swobody wypowiedzi, myśli i informacji na swój temat; odwoływania się od decyzji wychowawcy do dyrekcji placówki.

Za nieprzestrzeganie przepisów regulaminu wychowanek mógł być ukarany ustnym upomnieniem prowadzącego, dyrektora, naganą pisemną, ograniczeniem oglądania TV itp. Za nagminne naruszanie regulaminu wychowanek mógł mieć zakaz wyjść, korzystania z przywilejów oglądania TV, grania w gry i korzystania z komputera.

Za rażące naruszenie reguł zachowania wychowanek mógł stanąć przed Sądem Koleżeńskim, który w takim przypadku będzie rozpatrywał zachowania naganne tj. naruszenie nietykalności cielesnej, poniżanie bądź obraza godności wychowanka, wychowawcy i innych pracowników placówki. W przypadku zachowań agresywnych notorycznych uciezek wyraźnego braku poprawy zachowania, pogłębiającej się demoralizacji wychowawca mógł zwołać zespół ds. okresowej sytuacji wychowanka. W zeszycie przepływu informacji zapisywano na bieżąco zachowania uczniów, decyzje wychowawców oraz ograniczenia lub rozwiązania problemowych sytuacji.

W sprawie zgłaszania uwag, postulatów, wniosków i opinii Dyrektor wyjaśniła, że wychowankowie są poinformowani o swoich prawach, mają wiedzę, że w każdej dotyczącej ich sprawie (osobistej dot. rodziny i szkoły, czy związanej z życiem placówki) mogą zgłaszać swoje uwagi w formie ustnej do wychowawcy prowadzącego, pedagoga, psychologa, dyrektora lub innej zaufanej osoby. Nie mają obowiązku zwracać się w takich sprawach do w/w osób w formie pisemnej, co utrudniłoby i mogłoby zniechęcić ich do zgłaszania swoich problemów. Mogą również zgłaszać swoje postulaty do Samorządu działającego w domu dziecka. A w każdy wtorek na spotkaniach społeczności mają możliwość swobodnej wypowiedzi i zgłaszania wszelkich potrzeb dotyczących codziennego życia i wszystkich z tym związanych spraw.

(akta kontroli tom II str. 2-67)

e. Dyrektor Domu Dziecka wprowadziła instrukcję³⁷ dotyczącą zakupu i wydawania zleconych przez lekarza leków. Informacja o podawanych lekach była zamieszczana w aktach wychowanka oraz specjalnym skrószycie wg którego na bieżąco korygowano wydawanie leków dla wychowanków.

Treści zawarte w ww. uregulowaniach wewnętrznych przekazano do wiadomości wychowanków w chwili przyjmowania ich do placówki oraz w chwili zatrudnienia w placówce wychowawców i specjalistów.

Stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń nie budził zastrzeżeń. Trakty komunikacyjne, świetlice, kuchnia z jadalnią, pokoje wychowanków były czyste, wyłącznie z rzeczami używanymi przez dzieci.

³⁶ Zał. nr 1 do zarządzenia nr 9/2019 z 31 grudnia 2019 r.

³⁷ Wraz z wzorem karty leków.

Łazienki miały możliwość zamykania od środka i wychowankowie mogli korzystać z nich w sposób zapewniający im intymność i poczucie bezpieczeństwa. W budynku nie stworzono barier i ograniczeń przy wejściu i wyjściu do i z budynku. Kamery zamontowane były tylko w ciągach komunikacyjnych. Wejście do budynku przez dzieci było możliwe tylko i wyłącznie poprzez zgłoszenie się wychowawcy poprzez domofon ze względu na kontrolę wyjść i powrotów wychowanków.

W placówce został wypracowany system motywacyjny dodawania punktów za właściwe zachowanie. System ten odwoływał się do mocnych stron dziecka co w konsekwencji przekładało się na zwiększenie kwoty kieszonkowego. Wysokość kieszonkowego zależała od wieku i potrzeb wychowanka. W regulaminie przyznawania kieszonkowego zawarto zasady jego wyliczania. Wysokość kieszonkowego ustalana była przez wychowawcę we współpracy z wychowankiem. Brano pod uwagę zachowanie wychowanka w różnych obszarach funkcjonowania tj.: przestrzeganie regulaminu placówki, stosunek do obowiązków szkolnych, wykonywanie dyżurów, stosowanie używek, zachowania w stosunku do wychowawców, pracowników i innych wychowanków, wywiązywanie się z obowiązku szkolnego, oraz zachowania szczególnie wyróżniające.

W przypadku wątpliwości dotyczących wysokości przyznanej kwoty kieszonkowego wychowanek miał prawo odwołać się od decyzji wychowawcy prowadzącego do dyrektora placówki.

Opracowane i stosowane przez poszczególnych wychowawców metody działania, w tym nagradzania i wyciągania konsekwencji wobec dzieci (karania) były jednolite, stanowiły jednoznaczny system, nie naruszały praw dziecka.

Placówka nie prowadziła odrębnej dokumentacji dotyczącej złożonych skarg i odwołań od nałożonych na wychowanków kar. W zeszycie przepływu informacji znajdowały się zapisy związane z informacjami o przyczynie i nałożeniu kary na wychowanków np. zakaz korzystania z telefonu czy laptopa. Znajdowały się również zapisy odwołań wychowanków od decyzji wychowawcy i ich zmiany przez dyrektora. Dyrektor wyjaśniła, że *w przypadku zaistnienia takiej sytuacji informacja przekazywana jest w formie ustnej, a najczęściej zapisywana w zeszycie przepływu informacji celem zapoznania się z nią wszystkich osób sprawujących bezpośrednią opiekę nad dzieckiem.*

Dla każdego dziecka sporządzono Plan pomocy dziecku, w którym dostosowywano cele i zadania zgodnie z potrzebami i okolicznościami stwierdzonymi m.in. w diagnozach psychofizycznych, dokumentach dziecka np.: dokumentacji z sądu, skierowania z PCPR, stanu zdrowia, informacjach o rodzinie. W następstwie ich badania określano potrzeby dziecka w sferze opiekuńczej, rozwojowej, emocjonalnej, więzi z rodziną, relacji społecznych i funkcjonowania w grupie i środowisku szkolnym i pozaszkolnym, rozwoju edukacyjnego dziecka, wpływu sytuacji kryzysowych w rodzinie na rozwój dziecka i jego funkcjonowanie w placówce i poza nią.

Plany pomocy dziecku sporządzono w 11 przypadkach od jednego do siedmiu dni i w jednym przypadku 12 dni, po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej. W sześciu przypadkach nie było przydzielonego asystenta rodziny, w pozostałych przypadkach plan pomocy dzieciom został sporządzony we współpracy z asystentem rodziny. W jednym przypadku na dokumencie nie było podpisu sporządzającego i dziecka, którego dotyczył plan pomocy.

Plany pomocy zostały opracowane przez wychowawców określały czas na jaki zostały opracowane i uwzględniały wskazania zawarte m.in. w diagnozach psychofizycznych, diagnozach pedagoga.

Z poddanych kontroli planów pomocy sporządzonych w terminie określonym w § 15 ust 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej wynika, że przy ich opracowaniu nie spełniono wymagań § 15 ust. 4 pkt 3 i 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej:

- a) analizy:
 - procesu zmian rozwoju psychicznego i fizycznego dziecka w czasie jego pobytu w placówce opiekuńczo-wychowawczej, w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
 - potrzeb dziecka w sferze opiekuńczej, rozwojowej, emocjonalnej, więzi z rodziną, relacji społecznych i funkcjonowania w grupie i środowisku rówieśniczym i szkolnym,
 - środowiska, z którego dziecko pochodzi,
 - rozwoju edukacyjnego dziecka,
 - wpływu sytuacji kryzysowej w rodzinie na rozwój dziecka i jego funkcjonowanie w placówce opiekuńczo-wychowawczej i w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, a także poza tymi placówkami.
- b) oceny efektów pracy z rodziną dziecka prowadzonej przez asystenta rodziny.

Cele pracy z dzieckiem oraz działania krótko i długoterminowe w każdym planie były dostosowane indywidualnie do sytuacji dziecka i nie były standardowe (tj. były inne w każdym przypadku) odnosiły się do: powrotu dziecka do rodziny, umieszczenia dziecka w rodzinie przysposabiającej³⁸, przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

W przypadku celów długoterminowych określano możliwość powrotu dziecka do rodziny i wskazywano monitorowanie jego sytuacji rodzinnej, utrzymywanie kontaktu z rodzicem/rodzicami, z rodzeństwem, możliwości angażowania rodzica/rodziców do udziału w życiu dziecka.

W przypadku celów krótkoterminowych wskazywano umożliwienie kontaktów z rodziną, angażowanie rodzica/rodziców w życie dziecka, umożliwienie kontaktów telefonicznych, motywowanie rodzica do podjęcia leczenia z choroby alkoholowej, podjęcia pracy zarobkowej, poprawianie umiejętności rodziców w zakresie wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych względem swoich dzieci.

W przypadku przygotowania dziecka do usamodzielnienia wskazywano na przygotowanie do przejęcia prawnej odpowiedzialności za siebie po uzyskaniu pełnoletności, nabycie umiejętności przydatnych w dorosłym życiu np. załatwianie spraw w Urzędach czy prowadzenie gospodarstwa domowego.

Ponadto wszystkie dzieci miały tygodniowe dyżury, podczas których nabierały umiejętności związanych z obowiązkami i zajęciami życia codziennego w domu (przygotowanie posiłków, sprzątanie, pranie itp.).

W przypadku braku możliwości realizacji założeń planu pomocy dziecku np. ze względu na niewłaściwe zachowanie wychowanka, następowało jego uaktualnienie i dostosowanie do sytuacji i możliwości dziecka.

Proces zmian rozwoju psychicznego i fizycznego w czasie pobytu dzieci w placówce dokumentowany był w kartach pobytu dziecka w placówce, zeszycie przepływu informacji, w dokumentacji kontaktu ze szkołą, opiniach psychologa/pedagoga, ocenie zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce. Podczas posiedzenia zespołu następowała analiza aktualnej sytuacji dziecka na podstawie ww. dokumentów w wyniku czego przygotowywano wnioski do dalszej pracy z dzieckiem zawarte w karcie posiedzeń zespołu. Karta ta była załącznikiem do planu pomocy dziecku.

³⁸ Dwoje dzieci pomimo uregulowanej sytuacji prawnej nie zostało zakwalifikowane do przysposobienia (nie wyraziły zgody – były w wieku 16 lat).

W placówce nie ma dokumentacji pisemnej związanej z przeprowadzanymi analizami przy sporządzaniu planów pomocy dziecku.

Plany pomocy dla dwójki dzieci były modyfikowane w zależności od zmieniającej się sytuacji, dla pozostałych dzieci nie rzadziej niż co pół roku, a modyfikacji dokonywano po przeprowadzonej przez zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, uwzględniając potrzeby wychowanków oraz ustalenia podjęte w trakcie posiedzenia Zespołu.

(akta kontroli tom I str. 339-426, tom II str. 93 -131)

W kontrolowanym okresie w Domu Dziecka przebywało 28 wychowanków³⁹.

13 wychowanków opuściło placówkę, w tym:

- jeden wychowanek⁴⁰ w wieku 20 lat po zakończeniu nauki w szkole średniej podjął studia,
- dziewięciu wychowanków po uzyskaniu pełnoletności z tego:
- pięciu wychowanków wróciło do rodziny⁴¹,
- trzech⁴² wynajęło mieszkania,
- jeden⁴³ otrzymał mieszkanie chronione,
- dwóch wychowanków⁴⁴ nieletnich wróciło do domu pod opiekę matki,
- 1 wychowanek⁴⁵ trafił do DPS w Starej Wsi.

Pozostałych 15 dzieci⁴⁶ pozostawało podczas kontroli w ewidencji wychowanków i tak:

- jeden⁴⁷ wychowanek przebywając w OOW uzyskał pełnoletność⁴⁸ jednakże na jego prośbę i za zgodą dyrektora Domu Dziecka pozostawał nadal wychowankiem placówki,
- jedna⁴⁹ wychowanka końcem listopada uzyskiwała samodzielność i otrzymała możliwość zamieszkania w mieszkaniu chronionym,

Pozostałe 13 dzieci to były dzieci małoletnie i tak:

- rodzeństwo⁵⁰ w wieku 17 i 16 lat,
- dziecko⁵¹ w wieku 17 lat,
- rodzeństwo w wieku⁵² 15, 10 i 8 lat,
- rodzeństwo⁵³ z Ukrainy w wieku 13, 11 i 9 lat,
- rodzeństwo⁵⁴ w wieku 13, 11, i 10 lat oraz
- dziecko⁵⁵ z Ukrainy w wieku 17 lat.

³⁹ wszyscy wychowankowie, którzy przebywali w placówce w okresie objętym kontrolą do 30 października 2024 r.

⁴⁰ Trafił do placówki w wieku 17 i 3/12 lat, przebywał 39 miesięcy.

⁴¹ Jeden trafił do placówki w wieku 17 6/12 lat, przebywał 12 miesięcy, drugi trafił do placówki w wieku 5 8/12 lat, przebywał 148 miesięcy, drugi trzeci trafił w wieku 16 6/12 lat i przebywał 22 miesiące, czwarty do placówki w wieku 11 1/12 lat, przebywał 83 miesiące, piąty do placówki w wieku 11, 1/12 lat, przebywał 74 miesiące.

⁴² Jeden trafił do placówki w wieku 17 1/12 lat, przebywał 144 miesiące, drugi trafił do placówki w wieku 13 8/12 miesięcy przebywał 60 miesięcy i trzeci trafił do placówki w wieku 12 6/12 lat, przebywał 39 miesięcy.

⁴³ Trafił do placówki w wieku 5 8/12 lat, przebywał 152 miesiące.

⁴⁴ Rodzeństwo, jedno dziecko trafiło do placówki w wieku 15 6/12 lat, drugie trafiło do placówki w wieku 9 11/12, przebywały 11 miesięcy.

⁴⁵ Trafił do placówki w wieku 13 lat, przebywał 1, 5 miesiąca.

⁴⁶ Dane na 30 października 2024 r.

⁴⁷ Trafił do placówki w wieku 12 lat, przebywał 77 miesięcy.

⁴⁸ Ur. 25 kwietnia 2006 r.

⁴⁹ Trafiła do placówki w wieku 14 lat, przebywał 46 miesięcy z tego od 8 kwietnia 2022 r do 17 października 2024 przebywała w MOW.

⁵⁰ Trafiła do placówki w wieku 8 2/12lat – w czasie trwania kontroli przebywała w MOW, brat w wieku 6 9/12 lat i przebywali miesiące.

⁵¹ Trafiła do placówki w wieku 15 lat, przebywała 28 miesięcy.

⁵² Trafili do placówki w wieku 13, lat, 7 lat i 8 miesięcy i 6 lat i 1 miesiąc, przebywali w placówce 26 miesięcy.

⁵³ Trafili do placówki w wieku 11 lat i 1 miesiąc, 9 lat i 11 miesięcy, 7 lat i 8 miesięcy, przebywali w placówce 20 miesięcy.

⁵⁴ Trafiły do placówki w wieku 13, 11 i 9 lat, przebywały w placówce 14 miesięcy.

⁵⁵ Trafił do placówki w wieku 17 lat, przebywał 2 miesiące.

W jednym przypadku dziecko miało uregulowaną sytuację prawną i mogło zostać adoptowane, jednakże nie wyraziło zgody na adopcję. Pozostałe dzieci przebywały w placówce powyżej 2 lat ze względu na nie uregulowaną sytuację prawną.

(akta kontroli tom I str. 166-175, tom II str. 132-138)

3. Na dzień 3 października 2024 r. zatrudnionych było 10 osób do opieki nad dziećmi w tym: jeden starszy wychowawca - koordynator, jeden starszy wychowawca, czterech wychowawców, dwóch młodszych wychowawców oraz pedagog. Wszyscy zatrudnieni byli w pełnym wymiarze czasu na umowę o pracę na czas nieokreślony (z wyjątkiem młodszego wychowawcy zatrudnionego na okres zastępstwa). Osoby te pracowały w systemie zmianowym wg ustalonego grafiku w godzinach od 6 do 14, od 6 do 16, od 14 do 22 i od 22 do 6.

W administracji pracowało trzy osoby tj. samodzielny referent ds. administracji i kierowania w godzinach 7.30 do 14.30 - 7 godz., intendent w godzinach 6.30 do 14.30 i główny księgowy zatrudniony na ½ etatu.

Ponadto zatrudnionych było trzech pracowników obsługi tj.: kucharz-pracznica w godz. od 6 do 14, kierowca – konserwator i sprzątacznica w godzinach od 7 do 15.

W kontrolowanym czasie dzieci miały możliwość skorzystania z pomocy psychologa⁵⁶ (do 15 lipca 2023 r.⁵⁷) i pedagoga⁵⁸ w czasie dyżurów pełnionych zgodnie z grafikami⁵⁹ pracy.

W kontrolowanym czasie na emeryturę odeszło dwie osoby (jedna 28 grudnia 2022 r., druga 31 sierpnia 2024 r.), jedna osoba była na zastępstwie za osobę będącą na urlopie macierzyńskim w okresie od 13 marca 2023 r. do 5 września 2024 r. 3 i 4 września przyjęto dwie osoby, jedną na stałe, drugą na zastępstwo.

Z pomocy psychologa⁶⁰ i pedagoga korzystały wszystkie dzieci będące w placówce. W przypadku psychologa wychowankowie odbywali średnio od 4,4 do 9,4 spotkań w miesiącu, w przypadku pedagoga wychowankowie odbywali od 0.85 do 3.7 spotkań w miesiącu.

Psycholog prowadził zajęcia grupowe oraz spotkania indywidualne z wychowankami, z których sporządzane były zapisy w dzienniku zajęć i notatki.

Pedagog podobnie jak psycholog prowadził zajęcia grupowe oraz indywidualne z wychowankami, a także spotkania społeczności oraz prowadził konsultacje z osobami poza Domu Dziecka m.in. rodzicami, opiekunami, wychowawcami.

Harmonogram dyżurów pozwalał na zajęcia i spotkania z psychologiem⁶¹ i pedagogiem z dziećmi po zakończeniu przez dzieci zajęć w szkole.

W kontrolowanym okresie nie było przypadków zaprzestania działalności placówki.

Przekazywanie dyżurów wychowawczych odbywało się na zasadach wprowadzonych zarządzeniem⁶². Nie było możliwości pozostawienia wychowanków bez opieki, ponieważ wychowawca pełniący dyżur schodził z dyżuru pod warunkiem, że przyszedł wychowawca przejmujący dyżur.

Osoby sprawujące opiekę na dyżurach nocnych co najmniej trzykrotnie w ciągu nocy przeprowadzały obchód i odnotowywały ten fakt w dokumencie sprawozdawczym. Zapisywano tam oprócz obchodu zdarzenia po godzinie 22 np. rozmowa z wychowankami w świetlicy, oglądanie przez wychowanków TV itp.

⁵⁶ Godziny pracy psychologa w grafiku: 8-16, 12-20, 8-14, 14-22, 22-6, 22-8.

⁵⁷ Od 16 lipca 2023 r. zwolnienie lekarskie i urlop macierzyński.

⁵⁸ Godziny pracy pedagoga w grafiku: 8-16, 12-20, 8-14, 14-22, 22-6, 22-8.

⁵⁹ Grafik opracowywano na podstawie zarządzenia nr 13/2019 z 31 grudnia 2019 dotyczące opracowywania grafików.

⁶⁰ W okresie świadczenia przez niego pracy.

⁶¹ J.w.

⁶² Zarządzenie nr 24/2021 w sprawie przekazywania dyżurów i nr 25/2025 w sprawie ustalania zasad sprawowania opieki w godzinach nocnych nad wychowankami z 29 grudnia 2021 r.

W kontrolowanym okresie troje wychowanków było poza Domem Dziecka. Jeden trafił po raz kolejny do MOW⁶³ w 2020 r. następnie w lipcu 2023 został umieszczony w OOW⁶⁴. 30 listopada 2024 r. po zakończeniu pobytu usamodzielniał się i opuścił placówkę OOW. Drugi trafił do MOW w kwietniu 2022 r. i przebywał tam do 17 października 2024 r. skąd powrócił i w grudniu 2024 r. usamodzielniał się. Trzeci wychowanek trafił do MOW w sierpniu 2022 r. i tam pozostawał. Pełnoletność uzyskuje w kwietniu 2025 r. Wszyscy trzej wychowankowie zostali umieszczeni w Ośrodkach na podstawie postanowień Sądu.

(akta kontroli tom II str. 131-320)

4. W placówce prowadzono dla każdego podopiecznego karty pobytu dziecka; karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa⁶⁵ i pedagoga, arkusze badań i obserwacji psychologicznych, pedagogicznych. Wszystkie ewidencje sporządzano jednolicie dla każdego dziecka.

Dokumenty zawierały wymagane elementy, wpisy w nich były dokonywane na bieżąco, a w przypadku kart pobytu raz w miesiącu w temacie zgodnym z opisywanym obszarem tematycznym. Wpisy dotyczyły aktualnych potrzeb i problemów wychowanków, identyfikowały trudności i definiowały działania zaradcze, nie były ogólne i lakoniczne oraz nie powtarzały się (nie były identyczne) przez kolejne miesiące.

Dokumentacja pracy psychologa była prowadzona na bieżąco⁶⁶, w sposób usystematyzowany, spójny, odzwierciedlała prowadzoną pracę wychowawczą. Z „trudnych rozmów i zabaw” psycholog sporządzał notatki.

Prowadzony był dziennik zajęć, w którym odnotowywano tematykę spotkań i bieżące sprawy oraz karty zajęć badań i obserwacji, w których odnotowywano przebieg spotkań, poruszane tematy, zabawy z dziećmi, obserwacje dziecka.

Działania podejmowane przez psychologa zawierały elementy terapii psychologicznej, rozmów wspierających, relaksacji, rozmowy na temat życia po usamodzielnieniu (zwłaszcza w przypadku starszych wychowanków), zajęcia poprawiające kreatywność, spostrzegawczość, koncentrację, poprzez gry edukacyjne oraz zajęcia w temacie relacji rówieśniczych i akceptacji w grupie poprzez zajęcia indywidualne i zajęcia grupowe.

(akta kontroli tom II str. 168-244)

5. W posiedzeniach zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka⁶⁷ uczestniczyli wychowawcy i dyrektor Domu Dziecka, asystent rodziny (jeżeli rodzina go miała), przedstawiciel szkoły, PCPR, Sądu, rodzice, psycholog i pedagog.

Informacja o zespole przekazywana była wychowawcom i specjalistom⁶⁸ w formie pisemnej wraz z harmonogramem posiedzenia zespołu. W harmonogramach zawarte były m.in. informacje o osobach, które zobowiązane były uczestniczyć w posiedzeniu tj. wychowawcach prowadzących, rodzicach/opiekunach prawnych⁶⁹.

Dyrektor wyjaśniła, że *informacja dotycząca terminu zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji wychowanka przekazywana jest pracownikom w formie pisemnej każdorazowo przed kolejnym zespołem. Wszyscy członkowie zespołu spoza placówki*

⁶³ Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy.

⁶⁴ Okręgowy Ośrodek Wychowawczy.

⁶⁵ Do lipca 2023 r.

⁶⁶ J.w.

⁶⁷ Dalej: zespół.

⁶⁸ Obecność na posiedzeniach była obowiązkowa.

⁶⁹ Wymienienie po nazwisku.

zapraszani są listownie (rodzice, asystenci rodziny, pracownicy socjalni, przedstawiciele CUS, MOPS, GOPS, Sądu, PCPR, zespołu kuratorskiej służby sądowej, pedagodzy szkolni). Przedstawiciele zapraszani są każdorazowo na kolejne zaplanowane posiedzenia zespołów. Zespoły nie są powoływane w formie zarządzenia.

Zespół dokonywał oceny sytuacji wychowanków nie rzadziej niż co pół roku. W przypadku jednego dziecka zespół dokonywał oceny częściej⁷⁰, ze względu na problemy wychowawcze, w wyniku których wychowanek został umieszczony w MOW. Sporządzone oceny zawierały podpisy wszystkich osób oceniających⁷¹, opatrzone były datą posiedzenia Zespołu.

Zapisy w dokumentacji dotyczącej oceny odnosiły się do wszystkich zagadnień, wymienionych w art. 136 ustawy o pieczy zastępczej. Zagadnienia opisywane były w obszerny sposób oddający oceniany stan faktyczny.

Podczas posiedzeń zespołu dokonywano analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem, w wyniku czego następowała modyfikacja planu pomocy dziecku.

(akta kontroli tom II str. 137, 329-334, 401-420)

6. Zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka sporządzał opinie zgodnie z art. 139a ustawy o pieczy zastępczej, na podstawie których formułował wniosek dotyczący zasadności dalszego pobytu w placówce. Analizowano aktualną sytuację rodzinną dziecka wraz z ewentualnymi możliwościami kontaktu z rodziną, metody pracy z dzieckiem w celu wsparcia edukacji, zdrowia, rozwoju w przypadku niepełnosprawności, Metody pracy z rodziną zmierzające do powrotu dziecka do rodziny, sytuację prawną umożliwiającą przysposobienie, stan zdrowia dziecka, jego potrzeby konsultacji czy leczenia związane z chorobami sezonowymi, ale też z niepełnosprawnościami, jego zachowania w szkole i w placówce. Oceniana była także możliwość powrotu dziecka do rodziny lub umieszczenia go w rodzinie zastępczej, gdzie brano m.in. pod uwagę stabilność rodziny, działania rodziców związaną z zapewnieniem dziecku bezpieczeństwa oraz możliwości finansowe utrzymania się rodziny.

(akta kontroli tom I, str. 268-269, tom II str. 329-334, 256-263)

7. Informacje o prawach i obowiązkach wychowanków przekazywano w chwili przyjęcia dziecka do placówki. Ponadto na tablicy umieszczonej na korytarzu piętra zamieszkałego przez wychowanków Domu Dziecka dostępne były m.in.: Regulamin Wychowanków, Standardy ochrony małoletnich w Domu Dziecka, Regulamin samorządu wychowanków Domu Dziecka, oraz informacje iż, w razie kłopotów, trudnej sytuacji, złego traktowania wychowanków placówki, dzieci mogą zgłaszać się o pomoc do: wychowawcy, psychologa, pedagoga, dyrektora lub innej zaufanej osoby. Ponadto wychowankowie mogli szukać pomocy poza placówką dzwoniąc na podane w informacji numery telefonu do: Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego, Komitetu Praw Dziecka, Terenowego Komitetu Praw Dziecka, Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Dziecka (telefon SOS), Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sanoku, Komendy Policji w Sanoku, Centrum Powiadamiania Ratunkowego, Sądu Rejonowego i Prokuratury w Sanoku, na Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży, Niebieską linię czy Dziecięcy Telefon Zaufania.

Prawa dziecka, obowiązki i uprawnienia wychowanków placówki oraz wolność sumienia i religii zostały zawarte w rozdziale IV Standard wychowania i opieki w Regulaminie organizacyjnym Domu Dziecka i były realizowane.

⁷⁰ Tj. dwukrotnie: po pięciu i po trzech miesiącach po ostatniej ocenie.

⁷¹ Wprawdzie przepisy nie nakładają obowiązku w tym zakresie, jednak ich złożenie potwierdza udział w opracowaniu oceny.

8. Wśród badanych 12 spraw wychowanków było trzy rodzeństwa (po troje dzieci), w tym jedno rodzeństwo z Ukrainy oraz troje wychowanków bez rodzeństwa, w tym jedno dziecko z Ukrainy.

Dla wszystkich wychowanków placówka usiłowała nawiązać i utrzymać kontakt z rodziną lub bliskimi dziecka.

W placówce podjęto działania reintegracyjne tj.:

- ustalono główny problem zaburzający relacje rodzinne i przyczynę umieszczenia dziecka w placówce, rozpoznano sytuację psychospołeczną rodziny oraz więzi emocjonalnej i wzajemnych relacji między dzieckiem a rodzicami oraz między dzieckiem a rodzeństwem, sprawdzano warunki materialne, mieszkaniowe i sytuację zdrowotną rodziny dziecka, wychowankowie spotykali się z pedagogiem i psychologiem (w okresie jego dostępności), oraz kontaktowano się z instytucjami pracującymi na rzecz dziecka i rodziny,
- dla jedenastu dzieci opracowano program reintegracyjny z aktywnym uczestnictwem rodziców, psychologa i pedagoga, wyznaczających cele i kierunki pracy
- dla dziewięciu dzieci dokonywano klasyfikacji problemu w rodzinie, pomocy w zrozumieniu sytuacji, w znalezieniu sposobu wyjścia z niej oraz zachęceniu do konkretnych działań, np. szukania pracy
- w przypadku w sześcioro dzieci przeprowadzano indywidualne rozmowy z członkami rodzin⁷²,
- w przypadku trojga dzieci pracownicy placówki wizytowali rodziców w domu rodzinnym wychowanków oraz mobilizowali rodziców do utrzymywania bliskiego i stałego kontaktu z dzieckiem, organizowali na terenie placówki spotkania z dziećmi.

W wyniku podjętych działań w przypadku jednego rodzeństwa kontakt z rodzicami był utrzymywany, dzieci były odwiedzane, jednakże Sąd nie wyraził zgody na udzielanie przepustek do domu. Podejmowane są działania na rzecz powrotu dzieci do domu. Rodzina miała asystenta rodziny.

W przypadku rodzeństwa z Ukrainy kontakt z matką był utrudniony. Pomimo starań placówki matka bardzo rzadko kontaktowała się dziećmi.

W przypadku kolejnego rodzeństwa placówka wraz z asystentem rodziny motywowała rodziców do aktywnej współpracy w celu nauki prowadzenia przez nich gospodarstwa domowego i poprawy warunków mieszkaniowych w celu powrotu dzieci do domu. Wiązało się to z niezaradnością rodziców.

W przypadku kolejnego dziecka pomimo prób ze strony placówki kontaktu z matką nie udało się nawiązać. Rodzice zostali pozbawieni praw rodzicielskich. Dziecko w grudniu 2024 r. uzyska pełnoletność.

Kolejne dziecko powróciło do placówki z rodziny zastępczej w wyniku jej rozwiązania. Matka została pozbawiona praw rodzicielskich. Kontakt z rodzicami zastępczymi był nieregularny, sąd nie wyraził zgody na przepustki. Wychowanek nie wyraził zgody na adopcję, w 2025 roku uzyska pełnoletność.

⁷² Uświadamiano rodzicom rolę placówki w wychowywaniu dziecka, rolę rodziców w procesie wychowawczym oraz zagrożenia dla rodziny wynikające z uzależnień (pedagogizacji), zobowiązywano do współpracy, a także ustalano dalsze planów rodziców wobec swojego dziecka, przygotowywano rodziców do prawidłowej opieki nad dzieckiem, zwłaszcza w sytuacji nagłych zachowań, oraz obserwowano wzajemny kontakt podczas odwiedzin rodziców, zwracano uwagę na czas trwania odwiedzin, jakość kontaktu, częstotliwość, zachęcano rodziców do systematycznego odwiedzania dzieci oraz do udziału rodziców w ważnych dla dziecka wydarzeniach (urodziny, komunie, rocznice, rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego, wywiadówki), informowano rodziców o ważnych dla dziecka wydarzeniach, jego sukcesach, wizytach u lekarzy specjalistów i w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, zapraszano rodziców na posiedzenia stałego zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka i zachęcano do wspólnego podejmowania ważnych decyzji oraz wspieraniu dziecka w podejmowaniu trudnych wyborów.

Wychowanek (z Ukrainy) trafił do domu dziecka z domu ojczyma za pośrednictwem szkoły, do której uczęszczał. Placówka wspierała go w utrzymywaniu kontaktu z przyrodnim rodzeństwem oraz telefonicznym z babcią. Chłopiec 2025 r. roku uzyska pełnoletność.

Pracownicy placówki nie uczestniczyli w szkoleniach i studiach podyplomowych w zakresie reintegracji.

Dyrektor Domu Dziecka wyjaśniła, że *tematyka szkoleń, w których uczestniczą pracownicy zależy od aktualnych potrzeb związanych z funkcjonowaniem dzieci w placówce i pojawiających się trudności. Po konsultacji z wychowawcami i specjalistami podjęto decyzje o wyborze szkoleń o innej tematyce, ale istnieje oczywiście możliwość zorganizowania szkolenia dotyczącego reintegracji.*

(akta kontroli tom II str. 130, 331, 336-344)

9. Zbadano sześć spraw w zakresie działań zmierzających do usamodzielnienia wychowanków.

Wychowankowie od chwili przybycia do placówki uczeni byli w zależności od wieku i umiejętności podstawowych czynności np. przygotowywania posiłków, nakrywania do stołu, estetycznego spożywania posiłków, higieny osobistej, zmiany i prania pościeli, ręczników, dbania o porządek w najbliższym otoczeniu, sprzątania łazienki, aneksu kuchennego, mycia lodówki, segregacji odpadów, porządku wokół domu itp. Ponadto uczono dzieci właściwego gospodarowania własnym kieszonkowym, odkładaniem pieniędzy na swoje potrzeby i marzenia, a także uczono prawidłowych relacji z rówieśnikami i dorosłymi.

Placówka w dwóch przypadkach nie posiadała pełnej dokumentacji wykonywanej przez PCPR-y dla usamodzielnianych wychowanków⁷³.

Co najmniej rok przed osiągnięciem pełnoletności przez wszystkich wychowanków wyznaczono opiekuna usamodzielnienia⁷⁴ dla każdego z nich.

Dla wszystkich wychowanków opracowano indywidualny plan usamodzielnienia⁷⁵, w tym w trojga wychowanków co najmniej miesiąc i kolejnych trzech wychowanków pięć, siedem i 42⁷⁶ miesiące przed usamodzielnieniem. Plany zostały opracowane przez osobę usamodzielnianą wraz z opiekunem

Dostępna dokumentacja zawierała elementy wymienione w art. 145 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej oraz ukierunkowanie na zdobywanie uprawnień odpowiadających zidentyfikowanym mocnym stronom i predyspozycjom wychowanka⁷⁷.

Wszystkie programy indywidualne były zatwierdzone przez kierownika PCPR.

(akta kontroli tom II, str. 345-393)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W jednym przypadku na sporządzonym planie pomocy dziecku nie było podpisu osoby sporządzającej ani podpisu dziecka, którego dotyczyła diagnoza.

Dyrektor Domu Dziecka wyjaśniła, że *sporządzenie planu pomocy dziecku w 12 dniu od sporządzenia diagnozy spowodowane było usprawiedliwioną nieobecnością w pracy wychowawcy prowadzącego⁷⁸. Plan pomocy dziecku sporządzany był przez*

⁷³ Program usamodzielnienia sporządzano w trzech egzemplarzach dla: usamodzielnianego wychowanka, opiekuna usamodzielnienia, PCPR-u.

⁷⁴ W czterech przypadkach byli to pracownicy Domu Dziecka, w tym w jednym przypadku pracownik zrezygnował i opiekunem usamodzielnienia został pracownik PCPR. Dwie osoby były „z zewnątrz”.

⁷⁵ W czterech przypadkach przez PCPR w Sanoku, w dwóch PCPR w Brzozowie.

⁷⁶ Ze względu na kontynuację nauki.

⁷⁷ W jednym przypadku brak danych, w jednym przypadku wychowawca zamierzał iść do pracy, w trzech nauka połączona z pracą, w jednym przypadku wychowanek zamierzał iść na studia.

⁷⁸ Od 07.02.2021 r. do 01.04.2021 r.

wychowawcę doraźnie sprawującego opiekę nad wychowankiem we współpracy z wychowawcą prowadzącym i psychologiem. Po powrocie do pracy wychowawca przeoczył konieczność podpisania planu.

2. Plany pomocy nie były opracowywane na podstawie analiz wymaganych § 15 ust. 4 pkt 3 i 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że analizę prawidłowości realizacji planów pomocy dziecku w celu ich ewentualnej zmiany/modyfikacji przeprowadzał na bieżąco wychowawca prowadzący we współpracy z dyrektorem, pedagogiem/psychologiem w zależności od potrzeb. placówka nie posiada dokumentacji prowadzonych analiz.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK stwierdza, że w placówce sporządzano diagnozę oraz plan pomocy dzieciom. Bieżące informacje oraz podejmowane decyzje na temat dzieci przekazywano w zeszycie przepływu informacji. W budynku nie było barier i ograniczeń przy wyjściu z budynku. Stan sanitarny pomieszczeń nie budził zastrzeżeń.

Sporządzano karty i arkusze dotyczące pracy z dzieckiem i jego obserwacji. Dokonywano oceny sytuacji dziecka i zasadność pobytu w placówce.

Zapewniano dzieciom opiekę wychowawców przez całą dobę, jak również codzienną opiekę pedagogiczną.

Wychowankom przekazywano informację o przysługujących im prawach w chwili przyjęcia do placówki. Informacje te dostępne były także na tablicy ogłoszeń. Podejmowano działania w celu powrotu dzieci do rodzin, a także podejmowano działania zmierzające do usamodzielnienia się wychowanków. Równocześnie NIK stwierdziła nieprawidłowości dotyczące sporządzanych w placówce planów pomocy. Od lipca 2023 r. wychowankowie byli pozbawieni bezpośrednio w placówce wsparcia psychologa, co w ocenie NIK stanowi nierealizowanie Standardów Ochrony Praw Dziecka określonych przez Rzecznika Praw Dziecka.

III. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Zatrudnienie psychologa posiadającego prawo wykonywania zawodu w rozumieniu ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów.
2. Składanie podpisów na planach pomocy przez osoby odpowiedzialne za opracowanie tych dokumentów.
3. Sporządzanie planów pomocy wychowankom z uwzględnieniem obowiązków wynikających z § 15 ust. 4 pkt 3 i 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, dnia 16 stycznia 2025 r.

Kontroler
Barbara Lew
St. inspektor kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
p.o Wicedyrektor
Witold Pałasz

/-/

/-/